

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
“NAQÇIVAN” UNİVERSİTETİ
FƏNN SİLLABUSU

Təsdiq edirəm: _____ **X.Əliyeva**

Tarix: 10 fevral 2022

Fənnin təsviri	Fənn (adı, krediti)	İslam tarxi , 4 kredit
	Fakültə	Xarici Dillər
	İxtisas	Dişünaslıq
	Səviyyə (bakalavriat, magistratura)	Bakalavriat
	Kurs	I
	Semestr	Yaz, 2021-2022 – ci tədris ili
	Təlimçi	Xəlilov Sabir Hüseyn oğlu
	e-mail	hüsenoglusabir@gmail.com
	Telefon	070-226-20-22
	Dərs günləri və saatları	II gün, IV gün
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Baza/ Seçmə	Baza	
Tələb olunan dərsliklər və dərs materialları	<ol style="list-style-type: none">1. İslam Tarixi VII-XX əsrlər2. İslam tarxi (Elnurə Əzimova)	
İstifadə ediləcək web sahifələr	Islamansiklopedisi.org	
Fənnin xülasəsi	Xüləfayi-Raşidin dövrü (632 – 661); Əməvilərdə Süfyanilər dövrü (661 – 683); Əməvilərdə Mərvanilər dövrü (683-750); Əndəlüs Əməvi dövləti (756-1031); Abbasilər xilafəti (750 – 1258); Böyük Səlcuqlu imperiyası (1038-1157); Azərbaycan Səfəvilər dövləti (1501-1736) Osmanlı dövləti.	
Fənnin məqsədləri	Xüləfayi-Raşidin, Əməvilər və Abbasilər dövrü, həmçinin Səlcuqlu, Səfəvi və Osmanlı dövlətləri haqqında dişünaslıq ixtisasının tələbələrinə dəqiq məlumatların verilməsi.	
Öyrənmə nəticələri	Kursun sonunda tələbələr bilməlidir: <ol style="list-style-type: none">1. Xüləfayi-Raşidin,2. Əməvilər dövrü3. Abbasilər dövrü4. Səlcuqlu,5. Səfəvi6. Osmanlı dövləti.	
Tədris metodları	Mühazirə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir.
	Qrup müzakirəsi	Tələbələrə fərdi mövzuda təqdimatlar verilir və müzakirəsi aparılır.
	Təcrübi məşğələ	Yeni mövzu əyani vəsaitlərin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah edilməlidir.
	Simulyasiya	Tələbələrə dərsə aid fərdi laborator işləri verilməli və simulyasiya proqramlarından istifadə edilərək nəticələr qeyd edilməlidir.

	Layihə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir
	Digər	Dərsin tədris zamanı mühazirə və seminar məşğələlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur.
Qiymətləndirmə	Mövzunun mənimsənilməsi	Faiz nisbəti (%) və ya bal
	Balların maksimum miqdarı	100 bal
	1. Semestr ərzində toplanmış maksimum bal	50 bal (50%)
	- Dərsə davamiyyətə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Tələbələrin sərbəst işinə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Seminar və laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə maksimum bal	30 bal (30%)
	Qeyd: seminar dərslərində tələbənin jurnalda ən azı 3 (üç qiyməti olduğu halda, ona tədrisin bu növü üzrə ballar hesablanır. Əks təqdirdə tələbəyə bal hesablanmır.	
2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal	50 bal (50%)	
3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir. - 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F - 51 – 60 – “qənaətbəxş” – E - 61 – 70 – “kafi” – D - 71 – 80 – “yaxşı” – C - 81 – 90 – “çox yaxşı” – B - 91 – 100 – “əla”		
Cəmi:		100 bal (100%)
Qiymətləndirmə metodları	Tapşırıqlar: Sərbəst iş mövzuları verilir və semestr sonu yoxlanılıb qiymətləndirilir.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ərəbstan yarımadasında İslamın yayılması 2. Həzrəti Peyğəmbərin həyatı və təbliğati 3. Əbu Bəkirin xəlifəlik dövrü 4. Ömər in xəlifəlik dövrü 5. Osman in xəlifəlik dövrü 6. Əlin in xəlifəlik dövrü 7. Əməvilərin hakimiyyəti və süqutu 8. Əndəlüs Əməvi dövlətinin yaranması və süqutu 9. Abbasilərin hakimiyyət dövrü 10. Abbasi torpaqlarında yaranmış müxtəlif dövlətlər 11. Səlcuqların hakimiyyət dövrü və süqut səbəbləri 12. Osmanlı dövləti ilkin dövrlərdə 13. Osmanlıda baş verən daxili çəkişmələr 14. Osmanlı dövlətinin xristian torpaqlarında fəthləri 15. Osmanlının süqut səbəbləri <p>1. Təqdimat: Slaydlarla hazırlanan mövzular təqdimat şəkilində sunulur və qiymətləndirilir. Kollokvium: Semestr ərzində 3 (üç) dəfə yazılı, şifahi və test şəkilində olur və qiymətləndirilir.</p>	
Qaydalar	<p>Davamiyyət: Fənn üzrə ayrılmış bütün saatların 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır.</p> <p>Buraxılmış imtahan və ya tapşırıqlar: Tələbə planlaşdırılan təqdimatda və ya imtahanda iştirak edə bilməyəcəyi təqdirdə əvvəlcədən məlumat verməlidir. Tam sinif iştirakı və təyin olunmuş ev tapşırığını yerinə yetirilməsi gərəkdir. Tədqiqat işlərində, hazırlanmış layihələrdə istifadə olunan mənbələrə istinad verməlidir. Bununla birlikdə, tələbə tərəfindən təhlil edilmədən, yalnız istinad və sitatlardan ibarət olan hər hansı bir tədqiqat işi qəbul edilə bilməz. Testlər zamanı köçürmə, təyin edilmiş qaydalara tabe olunmadığı təqdirdə tələbə imtahan nəticəsinin ləğv olunması ehtimalı daxil olmaqla cəzalandırılacaqdır.</p>	

		Təqdimatların / layihə sənədlərinin mövzuları fənni tədris edən müəllim tərəfindən əvvəlcədən müəyyənləşdiriləcəkdir. Müəllim ilə əvvəlcədən razılaşdırıldığı təqdirdə digər tələbələrle əməkdaşlığa icazə verilə bilər.	
Tematik plan			
Həftə	Tarix	Mövzular	Dərslik / Tapşırıq / Ədəbiyyat
1	23.02.22	Hz. Məhəmmədin vəfatından sonra ümumi vəziyyət Hz. Məhəmmədin ölümündən sonra Raşid xəlifələr adlanan 4 xəlifəni idarəsinə keçən islam dövləti genişlənməyə başladıqca daxili çəkişmələri də çoxaldı. Raşid xəlifələrin ilki Hz. Əbu Bəkir oldu.	Qurbanov, s. 9 – 14; Kırtas hadisəsinin təhlil və müzakirəsi
2	01.03.22	Hz. Əbu Bəkrin xilafət dövrü (11-13 h. / 632-634 m.) Ləqəbi Siddiq. Hz. Əbu Bəkir İlk xəlifə və ilk müsəlmanlardan idi. Eyni zamanda o Hz. Peyğəmbərin qaynatası idi. Onun dövründə ən vacib hadisə Qurani Kərimin kitab halına salınması idi. Vəcəli ilə ölən yeganə xəlifədir.	Qurbanov, s. 14 – 24; Hz. Əbu Bəkr dövründə irtidat və irtica hərəkətlərinin təhlil və müzakirəsi
3	15.03.22	Hz. Ömər in xilafət dövrü (13-23 h. / 634-644 m.) Ləqəbi Faruk. Ömər in dövründə Kadisiyə, Nihavənd və Əcnadəyn döyüşləri baş vermişdir. Dövründə İran, İraq, Suriyə, Fələstin, Qüds, Misir, Xorasan və Azərbaycan fəth edildi.	Qurbanov, s. 24 – 30; Hz. Ömər dövründə fəth hərəkətlərinin təhlil və müzakirəsi.
4	29.03.22	Hz. Osmanın xilafət dövrü (23-35 h. / 644-656 m.) Ləqəbi Zinnureyn. Ən zəngin xəlifə olmuşdur. O öz ailəsindən olan şəxsləri dövlət məmuru etdiyi üçün islamda ilk ayrılıqların yaşanmasına səbəb olmuşdur. İlk islam donanmasını qurdurmuş və Kipr adasına hücum etmişdir. Əbu Bəkirin oğlu Məhəmməd tərəfindən öldürülmüşdür.	Qurbanov, s. 30 – 44; Hz. Osman dövründə daxili çəkişmələrin səbəb və nəticələrinin təhlil və müzakirəsi.
5	05.04.22	Hz. Əlinin xilafət dövrü (35-40 h. / 656-661 m.) Ləqəbi Əmirəl Muminun. Son xəlifə olan Hz. Əli peyğəmbərimizin əmisinin oğlu və kürəkənidir. Dövründə Cəməl və Sıffin döyüşləri olmuşdur. Hakimiyyəti dövründə daxili çəkişmələrin qarşısını almağa çalışdığından heç bir fəth hadisəsi olmamışdır.	Qurbanov, s. 44 – 57; Hz. Əli dövründə baş verən Cəməl hadisəsi, Sıffin döyüşü, Hakəm hadisəsi və Xaricilər.

6	12.04.22	<p>Raşidi Xəlifələr dövründəki dövlət təşkilatı İlk dəfə Hz. Ömər in dövründə yaranmış dövlət təşkilatları ilə Məhkəmə işləri Qazıya tapşırılmış, vergilər normaya salınmış əkilməyən yerlərdən vergi alınmamağa başlamışdır. Dövlət xəzinəsi beytulmalda saxlanır, dövləti isə divan idarə edirdi.</p>	<p>Qurbanov, s. 57 – 107</p> <p>Sosial vəziyyət və daxili çəkişmələrin təhlil və müzakirəsi.</p>
7	19.04.22	<p>Əməvilərdə Süfyanilər dövrü 661-ci ildə raşid xəlifələrin sonlanması ilə xilafət idarəsi Əməvilərin (Müaviyənin) əlinə keçdi. Paytaxt Şam şəhəri oldu. Xilafəti səltənət halına gətirdilər, ərəb olmayanları uzaqlaşdırmağa başladılar, İslam Dövlətinin həqiqi mənadə qurulmasını təmin etdilər və İslam dövlətini ən geniş sərhədlərinə çatdırdılar.</p>	<p>Qurbanov, s. 107 – 128;</p> <p>Hz. Həsənin xilafətdən çəkilməsinin səbəb və nəticələrinin təhlil və müzakirəsi; Müaviyənin, I Yezidin, II Müaviyənin dövründə baş vermiş mühüm hadisələrin təhlil və müzakirəsi.</p>
8	10.05.22	<p>Əməvilərdə Mərvanilər dövrü (683-750) 711-ci il Kadeks döyüşü ilə İspanyanı fəth etdilər və Viziqot krallığını sonlandırdılar. Tariq b. Zeyd Cəbəli Tariq boğazına adını verdi. Puvatya döyüşündə Franklara məğlub oldular və bununla qərbi avropada müsəlman fəthləri dayandı.</p>	<p>Qurbanov, s. 128 – 185;</p> <p>Əməvilərdə Mərvanilər dövründə baş vermiş üsyanların və müharibələrin səbəb və nəticələri, Əməvilər dövlətinin dağılmasının səbəblərinin təhlil və müzakirəsi.</p>
9	17.05.22	<p>Əndəlüs Əməvi dövləti (756-1031) 756-cı ildə Abdurrəhman tərəfindən əsası qoyulan Əndəlüs Əməvi dövləti 1-31-ci ildə parçalanaraq dağıldı. Dövlətin ən parlaq dövrü III Abdurrahman və II Hakemin dövründə olmuşdur.</p>	<p>Qurbanov, s. 185 – 201;</p> <p>Əndəlüs Əməvi dövlətinin daxili fəaliyyətlərinin təhlil və müzakirəsi.</p>
10	24.05.22	<p>Abbasilər xilafəti (750 – 1258) 750-ci ildə Əbul Abbas Abdullah (Əs Saffah) tərəfindən yaradılmış Abbasi xilafətinin paytaxtı Bağdad idi. İslam dünyasına bu dövrdə ən çox dəstək olan Türk xalqı olmuşdur və bu dövlət üçün olan xidmətləri ağılasığmazdır. Xəlifə Mütəsimin dövründən sonra dövlət parçalanmağa başlamış və yerində Təvaful Mülk dövlətləri yaranmışdır.</p>	<p>Qurbanov, s. 201 – 243;</p> <p>Abbasilər dövründə baş vermiş üsyanların və müharibələrin səbəb və nəticələri, Abbasilər dövlətinin zəifləməsinin səbəblərinin təhlil və müzakirəsi.</p>
11	31.05.22	<p>Türklər arasında İslamın yayılması Türklər 750-ci ildə müsəlmanlar və çin arasında olan Talas döyüşünün sonunda müsəlman oldular. İlk müsəlman olan türklər Qarluq, Yağma, və Çiqil boylarıdır. X əsrdə Oğuzlar müsəlman olmağa başladı. İlk müsəlman qövm, İtil (Volqa) Bulqarları, İlk müsəlman Türk Dövləti Qaraxanlı, ilk müsəlman Türk imperyası Səlcuqlu olmuşdur.</p>	<p>Qurbanov, s. 243 – 247;</p> <p>Qaraxanlılar və Qəznəvilər dövlətləri.</p>

12	07.06.22	<p>Böyük Səlcuqlu imperiyası (1038-1157) 1037-ci ildə Toğrul bəy tərəfindən əsası qoyulan Böyük Səlcuqlu imperiyasının ilk mərkəzi Nişapur olmuşdur. Dövrün ən mühüm hadisələri 1040-cı il Dəndənəkan və 1071-cil Malazgirt döyüşləri olmuşdur. I Xaç yürüşü 1095-1099. 1157-ci ildə Düzgün idarədən uzaqlaşma. Daxili çəkişmələr və Batinilik hərəkətləri nəticəsində dağıldı.</p>	<p>Qurbanov, s. 247 – 265;</p> <p>Səlcuqlular dövründə baş vermiş döyüşlərin səbəb və nəticələri, daxili çəkişmələr və dövlətin zəifləməsinin səbəblərinin təhlil və müzakirəsi.</p>
13	14.06.22	<p>Azərbaycan Səfəvilər dövləti (1501-1736) 1501-ci ildə şah İsmail Xətai mərkəzi Təbriz olan Səfəvi imperiyasının əsasını qoydu. Tarixdə 12 İmam Şiəliyini rəsmi məzhəb olaraq qəbul etmiş ilk dövlətdir. Bugünkü Azərbaycanın varis olduğu bu dövlət quruluşunun ilk dövrlərində ağılasığmaz dərəcədə inkişaf etmişdir. Lakin ortaya salınan nifaqlar səbəbi ilə Osmanlı ilə münasibətlərə başlamışdır. 1736-cı ildə isə dövlət sığma uğradı.</p>	<p>Qurbanov, s. 265 – 292;</p> <p>Səfəvilər dövründə baş vermiş döyüşlərin səbəb və nəticələri, dövlətin daxili və xarici siyasətinin təhlil və müzakirəsi.</p>
14	21.06.22	<p>Osmanlı dövlətinin qurulması 1299-cu ildə Osman Qazi tərəfindən əsası qoyulan imperiyanın ilk genişlənmə dövrü 1300-ci ildən başlanmışdır. Yarandığı dövrdən 1517-ə dək monarxiya üsulu ilə idarə edilən dövlət 1517-ci ildən xilafət idarəçiliyinə keçmişdir. Dövlətin quruculuğunda və idarəsində İslam dini mühüm rol oynayır. 1566-1683-cü illərdə dövlətdə son genişlənmə dövrləri olmuşdur.</p>	<p>Qurbanov, s. 292 – 342;</p> <p>Osmanlı dövləti III Əhmədin hakimiyyəti dövrünə qədər (1299-1703)</p>
15	28.06.22	<p>Osmanlı dövlətinin geriləmə dövrü 1683-cü ildən başlayaraq hakimiyyət zəifliyindən istifadə edən xalq ayaqlanmağa və müstəqil yaşamağa başladı. 1699-cu ildə özlərini müqəddəs ittifaq adlandıran Avustriya, Venesya və Lehistan ilə Osmanlı arasında bağlanan Karlofça andlaşmasından sonra dövlət geriləməyə başladı və 1922-ci ildə sülhün dağılması ilə imperiya ləğv oldu.</p>	<p>Qurbanov, s. 342 – 361;</p> <p>Osmanlı dövləti III Əhmədin hakimiyyəti dövründən sülhət və xilafətin ləğvinə qədər.</p>

seminar

№	Məşğələlərin adı	Saat mühazirə	Tarix	Qeyd
1	Hz. Məhəmmədin vəfatından sonra ümumi vəziyyət	2	17.02.22	
2	Hz. Əbu Bəkrin xilafət dövrü (11-13 h. / 632-634 m.)	2	24.03.22	
3	Hz. Ömər in xilafət dövrü (13-23 h. / 634-644 m.)	2	03.03.22	
4	Hz. Osmanın xilafət dövrü (23-35 h. / 644-656 m.)	2	10.03.22	
5	Hz. Əlinin xilafət dövrü (35-40 h. / 656-661 m.)	2	17.03.22	
6	Raşidi Xəlifələr dövründəki dövlət təşkilatı	2	24.03.22	
7	Hz. Həsənin xilafəti. Əməvilərdə Süfyanilər dövrü	2	31.03.22	
8	Əməvilərdə Mərvanilər dövrü (683-750)	2	07.04.22	
9	Əndəlüs Əməvi dövləti (756-1031)	2	14.04.22	
10	Abbasilər xilafəti (750 – 1258)	2	21.04.22	
11	Türklər arasında İslamın yayılması	2	28.04.22	
12	Böyük Səlcuqlu imperiyası (1038-1157)	2	05.05.22	
13	Azərbaycan Səfəvilər dövləti (1501-1736)	2	12.05.22	
14	Osmanlı dövlətinin qurulması	2	19.05.22	
15	Osmanlı dövlətinin geriləmə dövrü	2	26.05.22	

Fənn müəllimi:

S.H.Xəlilov